

VODA KOT VREDNOST ALI KOT VREDNOTA?

dr. PAVEL GANTAR¹

Povzetek

Avtor raziskuje koncept ekosistemskih storitev in njegove implikacije za (pre)vrednotenje vode. Priznava, da koncept razširja razumevanje različnih razsežnosti vode in se zato odmi-ka od ozkega ekonomskega vrednotenja vode kot naravnega vira. Vendar pa z opredelitvijo različnih ekosistemskih storitev in njihovo kvantifikacijo, ki omogoča kalkulacijo in tržno vrednotenje storitev, ostaja trdno znotraj tržne ekonomije. Vrednost vode je več kot zgolj vsota ekosistemskih storitev, ki jih zagotavlja. Konceptu spodleti pri vzpostavljanju razlike med kvalitativnim in kvantitativnim vrednotenjem vode, torej med vodo kot vrednoto in vodo kot vrednostjo. V zaključku avtor obravnava simbolno vrednost vode, tako kot vstopa v domeno družbenega imaginarija.

Ključne besede: ekosistemske storitve, poblagovljenje voda, vrednote.

Abstract

The author explores the concept of the ecosystem services and its implications for the (re) evaluation of water. Author does recognise that ecosystem service concept enhances the understanding of the various aspects of water and thus departs from narrow economic valuation of the water as a resource. Though, by defining various ecosystem services and by their quantification that enables calculation and marketisation of the services, it stays firmly within the market economy. The value of water is more than the sum of the ecosystem services it provides. The concept fails to draw the difference between qualitative and quantitative value of water. Author draws the difference between the »value« attached to water, that have both qualitative as quantitative aspect and »valuing« that has merely quantitative dimension. In conclusion author elaborates symbolic value of the water as it enters in the domain of the social imaginary.

Keywords: ecosystem services, commodification of water, values.

¹ Dr. Pavel Gantar, prostorski sociolog, član Slovenskega društva za zaščito voda.

1. RAZPOTJA VREDNOTENJA VODA

Zdi se nenavadno, verjetno celo paradoksalno, da številne pobude za (ponovno) vrednotenje vode, ki smo jim priča v zadnjih letih, izhajajo iz popolnoma različnih in na prvi pogled celo diametralno nasprotnih stališč. Po eni strani pobude za novo vrednotenje vode prihajajo od tistih, ki utemeljujejo, da je voda zožena na golo ekonomsko in tržno dobro, obenem pa je kot naravni vir predmet tržne optimizacije in financializacije. Vse to omogoča neenak dostop do vode in cele skupine zemljanov potiska na rob vodne revščine. Po drugi strani pa se za novo vrednotenje vode zavzemajo tudi tisti, ki menijo, da neustrezno ekonomsko vrednotenje vode vodi v vodno razsipništvo in malomarno ravnanje, kar ogroža stabilnost vodooskrbe in prihodnost vodnih virov.

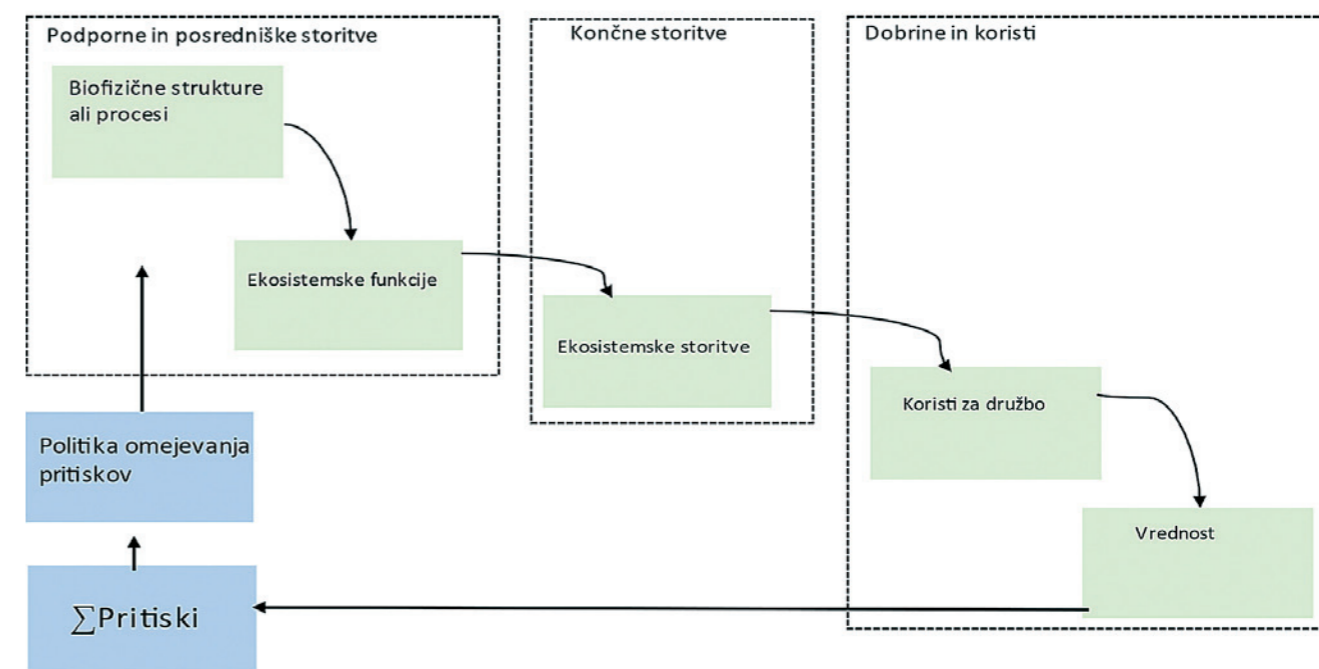
Čeprav pri obeh pristopih k problemu vrednotenja vode obstajajo številne različice, ki so bolj ali manj stroge v osnovnih izhodiščih, pa pravzaprav umanjka skupni temelj, ki bo omogočal razpravo med obema konceptualno različnima pristopoma. Voda ima neke pomene, ki jih ekonomsko in tržno ni mogoče ovrednotiti; prav zato z vidika obravnave vode kot naravnega vira tudi ne vemo, kaj z njimi početi.

V ta razkol med ekonomskim vrednotenjem vode in večinoma tržnim določanjem njene cene za različne vrste rabe na eni strani ter njeno vlogo pri ohranjanju življenja na drugi, ki ji ni mogoče določiti vrednosti in cene v običajnem tržnem pomenu, vstopa koncept ekosistemskih storitev, za katerega se zdi, da utegne premostiti nespravljive razlike med obema pristopoma.

V prispevku bomo najprej orisali osnovne značilnosti koncepta ekosistemskih storitev in poskušali oceniti, ali lahko s tem konceptom nadomestimo redukcijo vrednosti vode zgolj na ekonomsko razsežnost, ali pa je koncept ekosistemskih storitev le način, kako odpreti pot ekonomskim kalkulacijam tudi tiste ekosistemske razsežnosti, ki so se do zdaj upirale ekonomski kalkulaciji. Ali lahko koncept ekosistemskih storitev predstavlja neke vrste presečišče med sicer nespravljivimi pristopi k vrednotenju vode?

2. KONCEPT EKOSISTEMSKIH STORITEV: POT K PREVREDNOTENJU ČLOVEKOVEGA ODNOSA DO NARAVE ALI KOMERCIALIZACIJA NARAVE?

Osnovna ideja ekosistemskih storitev je, da ekosistemi zagotavljajo določene dobrine oz. koristi za ljudi, in to počno v interakciji z njimi (človeški kapital), družbenimi skupnostmi (socialni kapital) ter okoljem (grajeni kapital).¹ Ključno je, da koncept ekosistemskih storitev izpostavlja naravo kot naravni kapital v odnosu do človeškega, družbenega in grajenega kapitala. Tako kot vsak kapital ima tudi naravni zmožnost ustvarjanja določenih dobrin ali uslug za druge. Ekosistemske storitve so nekakšen vmesnik med naravo in ljudmi, kot prikazuje Slika 1.

Slika 1: Kaskadni model.

Vir: Potschin in Haines-Young, 2016.

Iz slike je razvidno, da biofizične strukture oz. procesi prek ekosistemskih funkcij proizvajajo določene storitve², ki pomenijo koristi za družbo, kar vpliva tudi na njihovo vrednotenje. V povratni zanki dobrine in koristi vzvratno povzročajo pritiske na ekosisteme, ki jih poskušamo omejevati z ustreznimi politikami. Zagovorniki koncepta ekosistemskih storitev poudarjajo, da do degradacije narave in naravnih virov ter poslabšanja kakovosti življenja prihaja prav zato, ker se zanemarija in ne ovrednoti cele vrste storitev, ki jih ekosistemi, navadno opredeljeni kot različni tipi habitatov, zagotavljajo za kakovost življenja.

V strokovni literaturi obstaja razmeroma široko soglasje, za katere vrste storitev gre. Tako navajajo štiri kategorije ekosistemskih storitev:

- zagotavljanje storitev: sem sodi proizvodnja hrane in različnih materialov, torej vse, kar lahko ljudje neposredno uporabijo;
- storitve regulacije: z njimi ekosistemi regulirajo (upravljajo) druge okoljske procese, kot je uravnavanje vlažnosti in namočenosti v določenih habitatih, ali pa naravno prečiščevanje vode skozi pronicanje v podtalje, oprahčevanje in podobno;
- kulturne storitve: nanašajo se na kulturne in duhovne potrebe ljudi;
- podporne storitve: gre za ekosistemske procese in funkcije, ki omogočajo zgornje tri kategorije storitev.³

² Kot značilen primer v literaturi navajajo »delo« ptic, žuželk in drugih oprahčevalcev, ki omogočajo pridelavo številnih »divjih« in »kulturnih« rastlin, pomembnih za prehrano.

³ Primerjaj: <https://vivagrass.eu/lessons/ecosystem-service-concept-and-classification-system/> [19. 8. 2021], Boehner, J. (6–7: 2015).

¹ Primerjaj: <https://vivagrass.eu/lessons/ecosystem-service-concept-and-classification-system/> [19. 8. 2021].

V osnovi koncept ekosistemskih storitev izhaja iz predpostavke, da so številni elementi našega naravnega okolja, čeprav so na prvi pogled nepomembni in neproduktivni za človeka ali celo predstavljajo razvojno oviro⁴, z ekosistemskega vidika, nekateri posredno, drugi pa neposredno, pomembni tudi za ljudi, zlasti pa za kakovost njihovega življenjskega okolja. Problem je predvsem v tem, da teh »storitev« nismo znali niti opredeliti niti ovrednotiti, zato ne moremo določiti njihovega prispevka k blaginji družbene skupnosti.

Koncept ekosistemskih storitev predstavlja pomemben korak k upoštevanju pomena in vloge številnih naravnih procesov za vzdrževanje življenja, obenem pa presega tradicionalno doktrino odnosa do narave, ki je preprosto predvsem vir za uporabo v človeške in družbene potrebe. V jeziku klasične ekonomske teorije bi lahko zatrjili, da koncept ekosistemskih storitev upošteva določene »eksternalije«, ki jih ekonomska raba naravnih virov prenaša na nedefinirano »družbo« in niso zajete v stroške rabe naravnih virov. Vendar, kot opozarjajo nekateri kritiki (Scales, 2015; Sullivan, 2013; Kopnina, 2016; Boehnert, 2015), koncept ekosistemskih storitev ostaja trdno znotraj tržno kapitalističnih okvirov, saj naravne ali hibridne procese⁵, ki vzdržujejo življenje, prekategorizira v čisto družbeni ali celo ekonomski koncept dobrine (blaga) oz. storitve (usluge). Pojem storitve oz. usluge ima veliko različnih pomenov, vsekakor pa v tem kontekstu pomeni nekaj, kar je nekomu (človeštvu) na razpolago, ta pa lahko to vzame in uporabi ali pa tudi ne. Če, recimo, vodno okolje zagotavlja habitat za številne rastlinske in živalske vrste, ki so pomembne tudi za človeka, bi to težko opredelili zgolj s pojmom storitve, tako kot je to popravilo čevljev ali pa izobraževalni sistem. Torej ta prekategorizacija življenjskih procesov in njihove kompleksnosti v koncept storitev ima pomen, če te storitve lahko opredelimo in ekonomsko oz. finančno ovrednotimo.

Če se ozremo na gornjo kvalifikacijo ekosistemskih storitev, lahko razmeroma preprosto opredelimo in ovrednotimo dobrine ter usluge, ki jih zagotavlja voda in se izražajo bodisi skozi stroške zagotavljanja bodisi ceno, ki jo plačamo zanje.

Težje je z ekosistemskimi storitvami regulacije, vendar jih kljub temu lahko vsaj posredno opredelimo kot prispevek k proizvodnji poljščin, sadja, kot vrednost ribjega življa v rekah. Recimo element cene ekosistemskih storitev, ki omogočajo ribji živelj v rekah, lahko predstavlja število izdanih ribjih dovolilnic, in prihodki, ki jih ribiške družine ali kdor koli že, iztržijo zanje.⁶

Podobno veja tudi za kulturne in duhovne potrebe, ki jih lahko merimo s številom obiskovalcev, ki zahajajo v naravo, ter s prihodki, ki jih iztržimo z raznovrstnimi kulturnimi in rekreativnimi vsebinami v naravi.

Ključno za diskurz ekosistemskih storitev je, da omogoča »boljše razumevanje procesov, ki jih ima narava za ljudi« (Rode et al., 2017). Kot poudarjajo omenjeni avtorji, lahko ekosistemske storitve »ovrednotimo in predstavimo na kvalitativen – ali vsaj ne monetariziran

– način, pa vendar z namenom kvantifikacije biofizičnih meril, kot so ponori ogljika, izguba opravevalcev ali hidrološke razmere«.

Kvantifikacija ekosistemskih storitev pa je, kot že rečeno, pogoj, da jim določimo ceno in jim s tem podelimo status blaga (jih poblagovimo, komodificiramo), torej jim ne določimo samo uporabne vrednosti, ampak tudi menjalno. Obstaja več poskusov, s katerimi so ekonomisti poskušali izračunati monetarizirano vrednost ekosistemskih storitev. Tako Sullivan (2013) navaja ekonomista Roberta Constanzo in njegovo znano oceno letne »vrednosti« globalnih ekosistemskih storitev ter naravnega kapitala, ki naj bi bila v razponu od 16 do 54 trilijonov dolarjev.⁷ Paradoks te ocene je seveda v tem, da nam po eni strani nepredstavljivo visoka številka z vidika vsakodnevne izkušnje ne pomeni veliko. Po drugi strani pa se zastavlja vprašanje, ali lahko vse ekosistemske storitve, torej vse, kar podpira in omogoča življenje, monetariziramo? Vprašajmo se drugače, če bi te storitve »ukinili« ali se jim odrekli, vsem ali samo nekaterim, ali bi bili res samo na izgubi od 16 do 54 trilijonov dolarjev? Ali ne bi bila izguba bistveno večja od sicer nepredstavljive številke in bi pomenila konec, če že ne pomembno okrnjenje življenja nasploh? Tega pač ni mogoče ovrednotiti.

Kvantitativno vrednotenje ekosistemskih storitev odpira tudi pot k analizi stroškov in koristi (»*cost benefit analysis*«), sicer priljubljeni metodi primerjalnega vrednotenja okoljskih stroškov. Takšna analiza lahko pokaže, da je cena degradacije določenega naravnega habitata in ekosistemskih storitev višja od ekonomskih koristi pri proizvodnji neke dobrine ali storitve, zaradi katere smo prizadeli določen ekosistem. Seveda pa velja tudi obratno: ekonomske koristi pri izkoriščanju določenega naravnega vira so tako visoke, da si lahko privoščimo izgubo določenih vitalnih ekosistemskih storitev na določenem območju. Na naravovarstvenem področju so takšne analize stroškov in koristi utrle pot ideji nadomestnih habitatov kot izravnalnih ukrepov, kadar se kapitalistično gospodarstvo ni bilo pripravljeno odreči visoko profitni dejavnosti, ki krni ekosistemske storitve.

Npr. u voda je bilo to vprašanje v ozadju nedavne široke javne razprave v kontekstu na referendumu zavrnjene novele zakona o vodah, še posebej v zvezi s sicer umaknjem členom, ki je sproščal pozidavo na vodovarstvenih okoljih. Gre za logiko argumentiranja, v kateri je zaslediti odsev ideje ekosistemskih storitev: sproščanje pozidave na vodovarstvenih območjih pomeni odpravljanje »birokratskih ovir«, kar blagodejno vpliva na gospodarsko rast, zato lahko mirno zanemarimo ekosistemsko storitev varovanja podzemnih voda, saj lahko pitno vodo zagotovimo tudi na druge načine. Načeloma lahko za posamezno območje izračunamo, v kolikšni meri bodo večja gospodarska dejavnost, zaposlenost in podobno prispevali k blaginji določene skupnosti, pa tudi večje stroške, ki bi jih imela ob zagotavljanju ustrezne pitne vode. Vendar to je tudi skrajna meja, do katere lahko pride analiza stroškov in koristi, ki v kalkulaciji upošteva tudi ekosistemske storitve in izravnalne ukrepe, kadar so te okrnjene. Odločitev je navsezadnje stvar političnega procesa odločanja, interesnih razmerij, politične moči in navsezadnje vprašanje vrednot. Interesi po večjem dobičku so lahko tako močni, da zanemarjajo ekosistemske storitve, še posebej tedaj, kadar sami z njihovo izgubo niso prizadeti.

⁴ Kot prizadevanje naravovarstvenikov za ohranitev določenega habitata, recimo mokrišča pred pozidavo.

⁵ O hibridnih procesih govorimo tedaj, kadar ni mogoče povsem razločiti medsebojnega vpliva med naravo in človekovim delovanjem.

⁶ V medijih večkrat preberemo, kakšno gospodarsko škodo povzročamo, ko z onesnaženjem kakšnega vodotoka pomorimo življenje v njem.

⁷ Oznake velikih števil se v anglosaškem svetu razlikujejo od teh, ki so uveljavljene v celinski Evropi. Ker gre za besedilo iz anglosaškega okolja, predpostavljamo, da trilijon pomeni 10.¹²

Predvsem pa koncept storitev, pa naj bodo ekosistemske ali kakršne koli druge, implicira plačevanje zanje (Scales, 2015). Tako kot npr. plačujemo dimnikarske storitve, plačujemo tudi »storitve narave«; če želimo imeti čiste in privlačne reke, bomo za to dobrino plačevali ne samo tisti, ki onesnažuje (načelo onesnaževalec plača), ampak vsi, ki imamo materialno ali nematerialno korist od čistih rek, lepega razgleda, svežega zraka in sploh naravnega okolja, ki nas obdaja, ne glede na to, da je to okolje že hibridno, torej ne čisto naravno in ne čisto človeško. Pristop z vidika ekosistemskih storitev je zato v diametralnem nasprotju s konceptom »skupnega dobra«, ki implicira mehanizme družbene odgovornosti družbenih skupnosti do naravnih procesov in omejuje svoje dejavnosti na način, da procesi, ki vzdržujejo življenje, niso vitalno prizadeti.

Koncept ekosistemskih storitev je torej izrazito antropocentričen in instrumentalen ter zane-marja tako imenovane intrinzične (notranje) ekološke vrednote, torej naravo samo po sebi⁸ (Rode et. al., 214: 2017). Bistveni napredek koncepta ekosistemskih storitev v primerjavi z modernim pojmovanjem narave kot vira za človekovo uporabo je v razkritju številnih razsežnosti naravnih, ki vzdržujejo življenje, čeprav so na prvi pogled za človeka »nekoristni«. Najpomembnejša slabost pa je poskus, da bi »delovanje narave« razčlenili na storitve oz. usluge za ljudi in njihove skupnosti, jih pobilagovili kot naravni kapital, na koncu pa jih prepustili tržnim kalkulacijam.

3. ODNOS DO VODE V KONTEKSTU EKOSISTEMSKIH STORITEV – VODA KOT NEKOOPERATIVNA DOBRINA OZ. BLAGO

Če se ozremo na vodo skozi prizmo ekosistemskih storitev, brez težav ugotovimo, da v gibanju skozi vodno družbeni krog (hidrosocialni cikel) opravlja vse štiri vrste ekosistemskih storitev – od zagotavljanja storitev in dobrin, regulatorne funkcije, kulturnih in duhovnih storitev vse do podpornih funkcij za druge ekosistemske storitve. Kljub vsemu pa je te ekosistemske storitve vode težko vrednotiti, preprosto zato, ker je, kot pravi Bakker (2005), voda nekooperativna dobrina oz. blago. Torej se voda upira pobilagovljenju in redukciji na tržno blago, ki ga je mogoče kvantitativno ovrednotiti. Kot ugotavlja, je vodo težko lastniniti, zasebno upravljati in pobilagoviti. Že samo lastninjenje predstavlja problem, tudi tam (recimo v zahodnih državah ZDA), kjer obstaja tradicija lastniških pravic tistega, ki prvi pride. Lastnina pomeni nadzor nad dobrino in nad vodo ga je težko zagotavljati, saj je odvisna od ravnanja z vodo v gorvodnih območjih, podzemna voda in vodonosniki ne poznajo razmejitve lastninskih pravic nad zemljo (površino), pod katero se nahaja in podobno. Bakkerjeva navaja štiri razloge, zaradi katerih se voda upira pobilagovljenju, *prvič*, njeno zagotavljanje in raba vključujeta niz kompleksnih in difuznih biofizičnih procesov – od padavin, površinskih in rečnih tokov do hrambe. *Drugič*, za njeno zagotavljanje so potrebne obsežna infrastruktura in velike naložbe, kar favorizira monopolistični nadzor namesto konkurence različnih dobaviteljev na svobodnem trgu. *Tretjič*, voda prečka politične in gospodarske meje, kar otežuje upravljanje, in nazadnje, tj. *četrtič*, voda

vključuje različne vrste uporabnikov, ki imajo različne in med seboj konkurenčne prioritete v zvezi z njeno rabo (Bakker, 2014; Scales, 2015).

Skratka, četudi voda lahko nastopa kot tržno blago, kar dokazuje močno razviti trg ustekleničene vode, pa je njeno zagotavljanje za potrebe industrije pijač vse prej kot tržna dejavnost in je vezana na »netržne« mehanizme, kot so razna dovoljenja, koncesije in podobno. O tem, da ima voda tudi ekonomsko vrednost v primeru javne rabe, ne more biti dvoma, vendar pa, kot poudarja Bakkerjeva, »ne more biti preprosto definirana kot blago« (Bakker, 484: 2014).

4. VODA KOT VREDNOST IN VREDNOTA

Ugotovili smo, da s pomočjo koncepta ekosistemskih storitev lahko razširimo razsežnosti, ki določajo vrednost vode v biosferi, vsekakor pa smo še daleč, da bi ovrednotili vodo v vseh njenih razsežnostih. Pravzaprav smo se omejili na tiste elemente, ki jih lahko kvantificiramo kot (ekosistemske) storitve. Številni avtorji opozarjajo, da to še zdaleč ne izčrpa različnih razsežnosti vrednotenja vode. Euzen in Morehouse opozarjata, da je sodobno raziskovanje »spodletelo pri prepoznavanju in integraciji kulturnih, socialnih in okoljskih vrednot vode – torej vrednot, ki izpadejo iz kalkulacij tradicionalnega tržnega vrednotenja –, kar predstavlja resen izziv za enakopravno in vzdržno upravljanje z vodami« (Euzen in Morehouse, 238: 2011). Očitno je, da težave pri vrednotenju vode izhajajo iz njene večpomenskosti in dejstva, da se voda kljub njeni biofizični materialnosti in določljivosti izogiba opredelitvi, ki bi vključila vse njene raznolike pojavnosti in še toliko manj vse različne načine, s katerimi ljudje stopajo v interakcijo z njo (Gantar, 2020).

Vsaj deloma lahko opisano nedoločljivost vrednotenja vode opišemo in pojasnimo z razlikovanjem med vrednotami in vrednostjo.⁹ Vrednost je seveda kategorija, ki jo je mogoče kvantificirati in se izraža bodisi kot strošek pri proizvodnji neke dobrine ali storitve bodisi kot cena, ki jo moramo plačati ali smo jo pripravljani plačati zanjo. S pojmom »vrednota« pa vsaj v sociologiji na najbolj osnovni ravni označujemo niz prepričanj o tem, kaj je dobro in zaželeno v življenju ter za kaj smo se pripravljani prizadevati. Pomembno je, da vrednote ne utelešajo samo odnosa posameznika do tega, kar meni, da je dobro, ampak so družbene vrednote tiste, ki oblikujejo in vzdržujejo družbene skupnosti: »Vrednote dajejo usmeritve, kako naj ljudje, organizacije in družbe delujejo; za kaj naj si prizadevajo in kaj prepoznavajo kot pomembno. Vrednote so kulturno prepoznane ponotranjene želje, ki motivirajo naše delovanje.« (Jaspers, 2018) Vrednote seveda niso večne in so kulturno vzpostavljene, so tudi predmet družbenega soglasja ter nasprotovanja. Skozi vrednote se izraža družbena dinamika (nasprotje med tradicionalnimi in novimi uveljavljajočimi se vrednotami), ne nazadnje tudi otopelost in umik.

Dejstvo, da vode ni mogoče opredeliti samo skozi nize bolj ali manj kvantificiranih vrednosti in razsežnosti, je prodrlo tudi v sodobne razprave o vrednotenju vode. Tako Shatanawi in Naber opozarjata, da imata »vrednost in vrednotenje več kot samo en pomen. To se izraža v dejstvu, da vrednotenje (določanje vrednosti) viru ni isto, kot je vrednotenje vira. (...) Vrednost ima

⁸ Julian Rode je skupaj s sodelavci opravil empirično raziskavo v zvezi s tem, kakšno vlogo ima pristop z vidika ekosistemskih storitev na povečevanje javne podpore varstvu okolja v primerjavi z »notranjimi« in kvalitativnimi ekološkimi vrednotami. Ugotavljajo, da argumenti ekosistemskih storitev lahko povečajo javno podporo okoljevarstvenim projektom, toda moralno ekološki argumenti so učinkovitejši. Največjo stopnjo podpore okoljevarstvenim prizadevanjem pa predstavlja kombinacija enih in drugih argumentov (Rode et al., 218: 2017).

⁹ Slovenski jezik je tu v prednosti, saj razlikuje med »vrednoto« in »vrednostjo«, v angleškem jeziku pa pojem »value« pomeni tako eno kot drugo.

tako kvalitativno kot kvantitativno konotacijo, medtem ko je vrednotenje običajno kazalnik, vrsta ekonomskega merjenja. Če je beseda 'vrednota' uporabljena v subjektivnem smislu, lahko pomeni, da je voda tako pomembna (vrednota), da je onkraj ekonomske vrednosti (113: 2011)«.

Če voda nastopa kot vrednota, se na nek način paradoksalno osvobodi svoje neposredne materialnosti kot H₂O, prav tako tudi neposredne navezave na številne in potencialno možne rabe ter koristi, ki jih zagotavlja ljudem in ekosistemom, nato pa vstopi v polje imaginacije, ki, kot pravi Bachelard (23: 2011), ni »kot nas prepričuje etimologija, sposobnost oblikovanja podob realnosti; je sposobnost oblikovanja podob, ki presegajo realnost, ki realnost *opevajo*«.

Najbolj nazoren vstop vode v polje imaginarnega je pokazal referendum v zvezi z novelo zakona o vodah. Javna razprava v medijih in na družbenih omrežjih se je hitro preobrazila ter nadgradila v obliko, ki je presegla realno referendumsko vprašanje, po drugi strani pa ustoličila podobo in vrednoto vode, v kateri se izražajo vsa naša pričakovanja, želje, tudi strahovi in odpori. Bolj kot kadar koli se je izostrilo nasprotje med uporabno ter komercialno vrednostjo vodnega okolja, ki bi ga prinesla sproščena pozidava, in vodo kot vrednoto, ki nas povezuje v skupnost.

5. ZAKLJUČEK

Koncept ekosistemskih storitev razširja razsežnosti vrednotenja vode, vendar ga hkrati s konceptom »storitve« podvrže kvantifikaciji tržnemu vrednotenju. Nasprotje med vodo kot vrednoto in kot vrednostjo nas opozori, da se družbeni odnos do vode še zdaleč ne izčrpa v koristih, ki jih voda opravlja za ljudi. Voda kot vrednota tvori družbeni imaginarij, v kateri je zajet naš, to je družbeni odnos do življenja samega.

LITERATURA IN VIRI

1. Bachelard, G., 2011. Voda in sanje. Esej o imaginaciji snovi. Ljubljana: Studia Humanitatis.
2. Bakker, K., 2005. Neoliberalising nature? Market environmentalism on water supply in England and Wales. *Antipode* 95, 542–565.
3. Bakker, K., 2014. The Business of Water: Market Environmentalism in the Water Sector. *Annual Review of Environment and Resources*, 39: 469–94. DOI: 10.1146/annurev-environ-070312-132730.
4. Boehnert, J., 2015. The Green Economy: Reconceptualizing the Natural Commons as a Natural Capital. *Environmental Communication. Journal of Nature and Culture* (10/4) DOI: 10.1080/17524032.2015.1018296.
5. Euzen, A. in Morehouse, B., 2011. Special issue introduction Water: What values? *Policy and Society*, 30: 4, 237–247.
6. Gantar, P., 2020. Voda, ki povezuje, voda, ki razdružuje. Sociološki pogled na aktualne probleme vodá. *Vodni dnevi, Rimske Toplice*, 17.–18. september 2020. Dostopno na: https://sdzv-drustvo.si/wp-content/uploads/2020/10/1_GANTAR-clanek.pdf [11. 11. 2021].
7. Jaspers, E., 2018. Values. DOI: 10.1093/OBO/9780199756384-0182. Dostopno na: <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199756384/obo-9780199756384-0182.xml> <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199756384/obo-9780199756384-0182.xml> [24. 8. 2021].
8. Kopnina, H., 2016. Commodification of natural resources and forest ecosystem services: examining implications for forest protection. *Environmental Conservation*. DOI:10.1017/S0376892916000436.

9. Potschin, M. in Haines-Young, R., 2016. Defining and measuring ecosystem services. V: Potschin, M., Haines-Young, R., Fish, R. in Turner, R. K. (ur.). *Routledge Handbook of Ecosystem Services*. Routledge, London and New York, pp. 25–44.
10. Rode, J., Le Menestrel, M. in Cornelisson, G., 2017. Ecosystem Service Arguments Enhance Public Support for Environmental Protection – But Beware of the Numbers! *Ecological Economics*, 141 (2017) 213–221.
11. Scales, I., 2015. Paying for nature: what every conservationist should know about political economy. *Oryx* 49(2), 226–231 ©2014 Fauna & Flora International doi:10.1017/S003060531400001.
12. Shatanawi, M. in Naber S., 2011. Valuing water from social, economic, and environmental perspective. V: Junier, S. (ur.), El Moujabber, M. (ur.), Trisorio-Liuzzi, G. (ur.), Tigrek, S. (ur.), Sernegu et, M. (ur.), Choukr-Allah, R. (ur.), Shatanawi, M. (ur.) in Rodríguez, R. (ur.). *Dialogues on Mediterranean water challenges: Rational water use, water price versus value and lessons learned from the European Water Framework Directive*. Bari: CIHEAM, 2011, pp. 109–117 (*Options Méditerranéennes: Série A. Séminaires Méditerranéens*; n. 98).
13. Sullivan, S., 2013. Banking Nature? The Spectacular Financialization of Environmental Conservation. *Antipode*, Vol. 45, No. 1.